

1.3.10. İŞKENCEYE VE DİĞER ZALIMANE, İNSANLIK DIŞI VEYA ONUR KIRICI MUAMELE VEYA CEZAYA KARŞI SÖZLEŞME

*Genel Kurulunun 10 Aralık 1984 tarihli ve 39/46 sayılı
Kararıyla kabul edilmiŐ ve imzaya, onaya ve katılmaya aŐılmıŐtır.
Yürürlüğe giriŐ: 26 Haziran 1987*

BAŐLANGIÇ

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler;

Birleşmiş Milletler Şartı'nda ilan edilen prensiplere göre, insanlık ailesinin bütün üyelerinin sahip oldukları eşit ve vazgeçilmez haklarını tanımanın, yeryüzündeki özgürlük, adalet ve özgürlüğün temeli olduğunu dikkate alarak,

Bu hakların insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onurundan türediğini kabul ederek,

Birleşmiş Milletler şartına ve özellikle 55. maddesine göre Devletlerin insan haklarına ve temel özgürlüklere her yerde saygı gösterilmesini ve uygun davranılmasını sağlama yükümlülüğünü dikkate alarak,

Hiç kimsenin işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılmayacağını öngören İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 5. maddesini ve Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 7. maddesini göz önünde tutarak,

Genel Kurul tarafından 9 Aralık 1975 tarihinde kabul edilen Herkesin İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Korunmasına dair Bildiri de göz önünde tutularak,

Dünyanın her tarafında işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya karşı daha etkili bir mücadele yapılmasını arzu ederek,

Aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır:

I. BÖLÜM

MADDİ HÜKÜMLER

1. Madde

İşkence tanımı

1. Bu Sözleşmenin amacı bakımından "işkence", bir kimseye karşı, kendisinden itiraf almak veya üçüncü kişi hakkında bilgi edinmek, kendisinin veya üçüncü kişinin yaptığı veya yaptığından kuşkulanan bir eylem nedeniyle cezalandırmak veya kendisini veya üçüncü kişiyi korkutmak veya zorlamak amacıyla veya ayrımcılığa dayanan her hangi bir sebeple, bir kamu görevlisi veya resmi sıfatla hareket eden bir başka kişi tarafından veya bu görevlinin veya kişinin teşviki veya rızası veya

muvafakatiyle işlenen ve işlendiği kimseye fiziksel veya ruhsal olarak aşır acı veya ıstırap veren her hangi bir fiildir. Kanuni yaptırımlardan kaynaklanan veya yaptırımın doğasında bulunan veya bu yaptırımlarla rastlaşan acı veya ıstırap, işkence sayılmaz.

2. Bu madde, uygulama alanı daha geniş olan hükümlerin bulunduğu veya bulunabileceği uluslararası belge veya ulusal mevzuat hükümlerinin uygulanmasını önlemez.

2. Madde

İşkenceyi önleme yükümlülüğü ve işkenceyi haklı gösterme yasağı

1. Her bir Taraf Devlet kendi egemenliği altındaki ülkelerde işkence fiillerinin işlenmesini önlemek için etkili yasal, idari, yargısal veya diğer tedbirleri alır.

2. Her ne olursa olsun, savaş durumu, savaş tehdidi, iç siyasal huzursuzluk veya diğer olağanüstü hal gibi her hangi bir istisnai durum, işkenceyi haklı göstermek için ileri sürülemez.

3. Bir amirin veya bir kamu makamının verdiği bir emir, işkenceyi haklı göstermek için ileri sürülemez.

3. Madde

İade yasağı

1. Hiç bir Taraf Devlet, bir kimsenin diğer bir Devlette işkence tehlikesine maruz kalacağına inanmak için esaslı sebeplerin bulunması halinde, bu kimseyi sınır dışı edemez, geri gönderemez veya iade edemez.

2. Yetkili makamlar bu tür bir sebebin bulunup bulunmadığına karar vermek amacıyla, söz konusu Devlette insan haklarının aşır, açık veya kitlesel bir tarzda ihlalinin bulunup bulunmadığı da dahil, mümkün olduğu kadar her türlü hal ve şartı dikkate alırlar.

4. Madde

İşkenceyi cezalandırma yükümlülüğü

1. Her bir Taraf Devlet bütün işkence fiillerini kendi ceza kanunda suç olarak düzenler. İşkence fiilini işlemeye teşebbüs ile her hangi bir kimsenin işkenceye iştirak etme veya katılma oluşturan fiilleri de aynı şekilde suç olarak düzenlenir.

2. Her bir Taraf Devlet bu fiillerin aşırılıklarını göz önünde tutarak uygun cezalar ile cezalandırır.

5. Madde

Devletin yargılama yetkisi

1. Her bir Taraf Devlet dördüncü maddede belirtilen suçlar hakkında kendi yargılama yetkisini tespit etmek için aşağıdaki haller ile ilgili olarak gerekli düzenlemeleri yapar:

a) Suçların kendi egemenlik alanı içinde bulunan ülkelerde veya kendisine kayıtlı bir gemide veya uçakta işlenmesi hali;

b) Suçu işlediği iddia edilen kişinin kendi vatandaşı olması hali;

c) Kendisinin gerekli görmesi durumunda mağdurun kendi vatandaşı olması hali.

2. Her bir Taraf Devlet, fail olduğu iddia edilen kimsenin kendi egemenlik alanı üzerinde bulunması ve bu kimseyi sekizinci madde gereğince aynı maddenin birinci fıkrasında belirtilen Devletlere iade etmemesi halinde, aynı şekilde bu tür suçlar hakkında gerekli gördüğü düzenlemeleri yapar.

3. Bu Sözleşme, iç hukuka uygun olarak kullanılan bir cezai yargılama yetkisini ortadan kaldırmaz.

6. Madde

İşkence yapanı adalet huzuruna çıkarmak için alınacak tedbirler

1. Bir Taraf Devlet, kendisine sunulan bilgileri inceledikten sonra ülkesi üzerinde bulunan bir kimsenin Sözleşmenin dördüncü maddesinde belirtilen bir suçu işlemiş olduğuna ikna olduğu takdirde, bu kimseyi nezarete koyar veya adalet huzuruna çıkarmak için gerekli tedbirleri alır. Nezaret veya diğer hukuki tedbirler Devletin iç hukukunda öngörüldüğü şekilde alınır; bu tedbirler ancak bir ceza veya iade etme davasının açılmasına imkan tanınması için gerekli olduğu sürece devam eder.

2. Bu durumdaki bir Devlet olaylar hakkında derhal bir ön soruşturma yapar.

3. Bu maddenin birinci fıkrasına göre tutulan bir kimsenin, vatandaşı olduğu Devletin en yakındaki yetkili bir temsilcisi ile, eğer kendisi Vatansız ise kendisinin genellikle ikamet ettiği Devletin temsilcisi ile derhal iletişim kurmasına yardım edilir.

4. Bir Devlet bu maddeye göre bir kimseyi nezarete koymuş ise, beşinci maddenin birinci fıkrasında belirtilen Devlete böyle bir kimsenin nezarete konmuş olduğunu ve tutulmasını gerektiren şartları derhal bildirir. Bu maddenin ikinci fıkrasında yapılması istenen ön soruşturmayı yapan Devlet, vardığı sonuçları sözü edilen Devlete hemen bildirir ve yargılama yetkisini kullanmak isteyip istemediğini belirtir.

7. Madde

Kovuşturma, kanıt standardı ve adil muamele

1. Bir Taraf Devletin egemenliği altında olan bir ülkede Sözleşmenin dördüncü maddesinde belirtilen bir suçu işlemiş olduğu iddia edilen bir kimsenin bulunması halinde, bu Devlet eğer bu kimseyi iade etmeyecek ise, beşinci maddede öngörülen hallerde olayı kovuşturması için yetkili makamlarına havale eder.

2. Bu makamlar her hangi bir aşır suç hakkında o Devletin kanunları gereğince nasıl karar veriyorlarsa bu olay hakkında da aynı tarza karar verirler. Sözleşmenin beşinci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hallerde kovuşturma ve mahkumiyet için gerekli olan kanıtlama standardı, beşinci maddenin birinci fıkrasında belirtilen olaylarda aranan kanıt standardından daha düşük olamaz.

3. Sözleşmenin dördüncü maddesindeki bir suçla bağlantılı olarak hakkında yargılama yapılan bir kimsenin muhakemenin her aşamasında adil muamele görmesi güvence altına alınır.

8. Madde

Suçluların iadesi

1. Sözleşmenin dördüncü maddesinde belirtilen suçlar, Taraf Devletler arasında varolan bir suçluların iadesi Sözleşmesi bakımından failleri iade edilebilir suçlar olarak kabul edilir. Taraf Devletler kendi aralarında yaptıkları her suçluların iadesi Sözleşmesine, bu tür suçları iade edilebilir suçlar olarak koymayı taahhüt ederler.

2. Suçluların iadesi için bir Sözleşmenin bulunması şartını arayan bir Taraf Devlet kendisiyle iade Sözleşmesi bulunmayan bir diğer Taraf Devletten suçluların iadesi talebi almış ise, bu Sözleşmeyi bu tür suçluların iadesi bakımından hukuki bir temel olarak kabul edebilir. Suçluların iadesi, kendisinden talep edilen Devletin hukukunda öngörülen diğer şartlara da tabidir.

3. Suçluların iadesi için bir Sözleşmenin bulunması şartını aramayan Taraf Devletler, talep edilen Devletin hukukunda öngörülen şartlara tabi olarak, bu tür suçları kendi aralarında iade edilebilir suçlar olarak kabul ederler.

4. Taraf Devletler arasındaki iade bakımından bu tür suçlar, sadece meydana geldikleri yerde işlenmiş suçlar olarak değil, fakat ayrıca Sözleşmenin beşinci maddesinin birinci fıkrasında yargılama yetkisini düzenlemesi istenen Devletlerin ülkelerinde de işlenmiş suçlar olarak muameleye tabi tutulur.

9. Madde

Ceza davasında yardım yükümlülüğü

1. Taraf Devletler, Sözleşmenin dördüncü maddesinde belirtilen suçlar bakımından yürütülen ceza muhakemesi için gerekli olup ellerinde bulunan her türlü delilin verilmesi de dahil, bu muhakeme ile bağlantılı olarak birbirlerine her türlü yardımda bulunurlar.

2. Taraf Devletler bu maddenin birinci fıkrasındaki yükümlülüklerini, aralarında mevcut bulunabilecek karşılıklı adli yardım Sözleşmelerine uygun olarak yerine getirirler.

10. Madde

İşkence yasağı hakkında eğitim verilmesi

1. Her bir Taraf Devlet işkence yasağı konusundaki eğitim ve bilginin sivil veya askeri bütün kanun adamlarının, sağlık personelinin, kamu görevlilerinin ve her hangi bir biçimde gözaltına alınan,

tutulan veya hapsedilen bireylerin nezaretiyle, sorgulanmasıyla veya ıslahıyla meşgul olan diğer kimselerin eğitim programlarına dahil edilmesini sağlar.

2. Her bir Taraf Devlet bu tür kimselerin görev ve yetkileri konusunda yayınlanan yönetmelik veya talimatlarda işkence yasağına yer verir.

11. Madde

Sorgulama yöntemlerini ve uygulamayı denetleme

Her bir Taraf Devlet kendi egemenliği altındaki bir ülkede her hangi bir işkence olayının meydana gelmesini önlemek amacıyla, sorguya dair kurallar, talimatlar, yöntemler ve uygulamalar ile her hangi bir biçimde gözaltına alınan, tutulan veya hapsedilen kimselerin nezareti ve ıslahına dair düzenlemelerini de sistematik olarak denetler.

12. Madde

İşkence fiillerini soruşturma

Her bir Taraf Devlet kendi egemenliği altındaki bir ülkede bir işkence fiilinin işlendiğine inanmak için makul sebepler bulunması halinde, yetkili makamlar tarafından derhal ve tarafsız bir soruşturma yapılmasını sağlar.

13. Madde

Yetkililere şikayet hakkı

Her bir Taraf Devlet kendi egemenliği altındaki bir ülkede işkence gördüğünü iddia eden bireylere şikayet etme ve şikayetinin yetkili makamlar tarafından derhal ve tarafsız bir biçimde incelenmesini isteme hakkı sağlar. şikayet edenin ve tanıkların, şikayetin veya yapılan tanıklığın sonucu olarak her hangi bir kötü muamele veya tehdide karşı korunmasını sağlayacak gerekli tedbirler alınır.

14. Madde

Giderim ve tazimat hakkı

1. Her bir Taraf Devlet bir işkence fiili mağduruna giderim elde etme ve mümkün olduğu kadar tam bir rehabilitasyon için gereken de dahil, adil ve yeterli miktarda tazminat alma hakkı tanır. İşkence fiilinin sonucu olarak mağdurun ölmesi halinde, mağdurun bakmakla yükümlü olduğu kimseler de tazminat alma hakkına sahip olurlar.

2. Bu maddenin hiç bir hükmü, mağdurların ve diğer kimselerin ulusal hukukta mevcut bulunabilecek haklarını etkilemez.

15. Madde

İşkence altında verilen ifadeler

Her bir Taraf Devlet, işkence sonucu alındığı ortaya çıkan bir ifade, işkence yapmaktan sanık bir kimsenin aleyhine bu beyanın alındığına dair bir delil olarak kullanılması hariç, hiç bir yargılamada delil olarak ileri sürülememesini sağlar.

16. Madde

İşkence oluşturmayan diğer eylemler

1. Her bir Taraf Devlet kendi egemenliği altındaki bir ülkede, birinci maddede tanımlanan işkenceye varmayan diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya ceza fiillerinin bir kamu görevlisi ve resmi sıfatla hareket eden bir diğer kimse tarafından veya bu kimsenin teşviki veya rızası veya muvafakati ile işlenmesini önlemeyi taahhüt eder. Sözleşmenin özellikle 10, 11, 12 ve 13. maddelerinde yer alan yükümlülükler, işkence sözcüğü yerine diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı bir muamele veya ceza terimleri konarak uygulanır.

2. Bu Sözleşme hükümleri diğer uluslararası belgelerin veya ulusal hukukun zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezayı yasaklayan, veya iade veya sınır dışı etme ile ilgili hükümlerinin uygulanmasına engel olmaz.

II. BÖLÜM

ULUSLARARASI UYGULAMA HÜKÜMLERİ

17. Madde

İşkenceye karşı Komite

1. Bundan sonraki hükümlerde verilen görevleri yapmak üzere bundan sonra "Komite" diye geçecek olan bir İşkenceye Karşı Komite kurulur. Komite, yüksek ahlaki niteliklere sahip olan ve insan hakları alanında uzmanlıkları ile tanınan, kendi şahsi sıfatlarıyla görev yapabilecek on tane uzmandan oluşur. Bu uzmanlar, dengeli bir coğrafi dağılım esasına ve hukuki tecrübeye sahip bazı kimselerin Komiteye katılmasındaki yararlılığına bakılarak Taraf Devletler tarafından seçilirler.

2. Komite üyeleri, Taraf Devletler tarafından aday gösterilen kişilerin yer aldığı bir listeden gizli oyla seçilirler. Her Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından bir kişiyi aday gösterebilir. Taraf Devletler, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi gereğince kurulmuş bulunan İnsan Hakları Komitesine üye olup İşkenceye karşı Komitede çalışmak isteyenlerin aday gösterilmesindeki yararlılığı da göz önünde tutarlar.

3. Komiteye üye seçimleri, iki yılda bir Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin çağrısı üzerine Taraf Devletlerin bir araya geldikleri toplantılarda yapılır. Taraf Devletlerin üçte ikisiyle nisabın olduğu bu toplantılarda, en fazla oyu alan ve toplantıya katılıp oy kullanan Taraf Devletlerin temsilcilerinin yarısından bir fazlasının oyunu alan kişiler Komiteye üye seçilmiş olur.

4. İlk seçimler, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde yapılır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri her bir seçimin yapılacağı tarihten en az dört ay önce Taraf

Devletleri üç ay içinde adaylarını göstermeleri için davet eder. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu suretle aday gösterilen kişilerin isimlerini alfabetik sıraya koyup kendilerini aday gösteren Taraf Devletleri belirterek hazırladığı isim listesini Taraf Devletlere gönderir.

5. Komite üyeleri dört yıllık bir süre için seçilirler. Aday gösterilmeleri halinde yeniden seçilebilirler. Ancak, yapılan birinci seçimde seçilen üyelere beş tanesinin süresi iki yıl sonra sona erer; bu beş üyenin isimleri, ilk seçimden hemen sonra bu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen toplantının başkanı tarafından kura ile belirlenir.

6. Bir Komite üyesinin ölmesi veya istifa etmesi veya bir başka nedenle Komitedeki görevini yapamayacak duruma gelmesi halinde, kendisini aday gösteren Taraf Devlet onun yerine kendi vatandaşları arasından geri kalan süreyi tamamlaması için başka bir aday göstererek, Taraf Devletlerin onayına sunar. Önerilen bu atama konusunda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından kendilerine haber verilen Taraf Devletlerden yarısı veya daha fazlası altı hafta içinde olumsuz bir yanıt vermediği takdirde, bu atamaya onay verildiği kabul edilir.

7. Komite üyelerinin Komitedeki görevlerini yerine getirmeleri sırasında yaptıkları giderler, Sözleşmeye Taraf Devletler tarafından karşılanır.

18. Madde

Teşkilat ve masraflar

1. Komite için çalışacak kişiler iki yıllık bir süre için Komite tarafından seçilir. Bu görevliler yeniden seçilebilir.

2. Komite içtüzüğünü kendisi yapar; içtüzük kuralları diğer konuların yanında aşağıdaki konuları da düzenler:

- a) Komitenin toplantı nisabının altı üyeden oluşması;
- b) Komitenin kararları, mevcut üyelerin oyçokluğu ile alınması.

3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşmeye göre kurulan Komitenin görevlerini etkili bir biçimde yerine getirebilmesi için gerekli personeli ve kolaylıkları sağlar.

4. Komite, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin toplantı daveti üzerine ilk toplantısını yapar. Bu ilk toplantıdan sonra Komite, içtüzük hükümlerinde öngörülmesi zamanlarda toplanır.

5. Komitenin ve Taraf Devletlerin toplantıları ile ilgili olarak yapılan masrafları Taraf Devletler karşılar. Bu maddenin üçüncü fıkrası gereğince görevlilerin ücretler ve imkanlar gibi Birleşmiş Milletler tarafından karşılanan giderler de yine Taraf Devletlerce geri ödenir.

19. Madde

Devlet raporları

1. Taraf Devletler Sözleşme uyarınca üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirmek için aldıkları tedbirler hakkında hazırladıkları raporları, Sözleşmenin ilgili Taraf Devlet bakımından yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği aracılığıyla Komiteye sunarlar. Bundan sonra aldıkları yeni tedbirler konusunda her dört yılda bir ek raporlar ile Komitenin istediği zaman hazırladıkları diğer raporları Komiteye sunarlar.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği aldığı raporları diğer bütün Taraf Devletlere gönderir.

3. Her rapor Komite tarafından incelenir ve Komite bu raporlar hakkında gerekli gördüğü yorumları yapar; Komite yaptığı bu yorumları ilgili Taraf Devlete gönderir. Taraf Devlet Komitenin bu yorumları üzerinde yaptığı saptamalar ile birlikte Komiteye bir cevap verebilir.

4. Komite Yirmi dördüncü maddeye göre verdiği yıllık raporuna, gerekli gördüğü takdirde, ilgili Taraf Devletten aldığı saptamalarla birlikte bu maddenin üçüncü fıkrasına göre yaptığı yorumları da ekleyebilir. İlgili Taraf Devlet tarafından talep edilmesi halinde Komite, bu maddenin birinci fıkrasına göre sunulan raporun bir kopyasını da ekleyebilir.

20. Madde

Inceleme ve araştırma

1. Komite, Taraf Devletin egemenliği altındaki bir ülkede işkencenin sistematik olarak yapıldığına dair esaslı belirtilerin bulunduğunu gösteren bilgileri güvenilir kaynaklardan alması halinde, kendisine ulaşan bilginin incelenmesi ve bu amaçla söz konusu bilgi hakkında saptamalarını sunması için bu Taraf Devleti kendisiyle işbirliği yapmaya davet eder.

2. Komite, ilgili Taraf Devlet tarafından kendisine sunulmuş saptamalar ile birlikte elindeki mevcut diğer enformasyonu da dikkate alarak, gerekli gördüğü takdirde bir ya da birden fazla Komite üyesini hemen gizli bir araştırma yapmaları ve durumu Komiteye rapor etmeleri için görevlendirme kararı alır.

3. Yukarıdaki ikinci fıkraya göre bir araştırma yapılacak olursa, Komite, ilgili Taraf Devletin işbirliği yapmasını ister. İlgili Taraf Devlet ile yapılan antlaşma, bu Devletin ülkesine bir ziyaret yapmayı da içerebilir.

4. Komite, ikinci fıkraya göre bir üyesinin veya üyelerinin yaptıkları tespitleri inceledikten sonra, durum çerçevesinde uygun gördüğü yorumları veya önerileri ile birlikte, üyelerinin yaptıkları tespitleri ilgili Taraf Devlete gönderir.

5. Bu maddenin birinci fıkrasından dördüncü fıkrasına kadar belirtilen bütün Komite işlemleri gizli olarak yapılır; bu işlemlerin her aşamasında Taraf Devletin işbirliği yapması aranır. Komite ikinci fıkraya uygun olarak bir araştırma yapılması amacıyla bu tür işlemleri tamamlandıktan sonra, ilgili Taraf Devlet ile konuyu görüşmesinin ardından, Yirmi dördüncü maddeye göre hazırlayacağı yıllık raporunda yaptığı işlemlerle vardığı sonuçların bir özetine yer verebilir.

21. Madde

Devlet şikayetleri

1. Bu Sözleşmeye Taraf bir Devlet bu maddeye göre her hangi bir zamanda Komitenin, bir Taraf Devletin bu Sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmediğine dair diğer bir diğer Taraf Devlet hakkında şikayetlerine sebep olan iddialarını alma ve inceleme yetkisini tanıdığını beyan edebilir. Bu tür şikayetler, sadece kendisi bakımından Komitenin yetkisini tanıma beyanı vermiş bir Taraf Devlet tarafından yapılması halinde, bu maddede belirtilen usule göre alınıp incelenebilir. Bir şikayetin, tanıma beyanında bulunmamış bir Taraf Devlet ile ilgili olarak yapılması halinde, Komite bu şikayeti ele alamaz. Bu maddeye göre alınan şikayetler aşağıdaki usule göre ele alınıp incelenir;

a) Bir Taraf Devlet, diğer bir Taraf Devletin bu Sözleşme hükümlerini uygulamadığını düşünürse, bu mesele hakkında yazılı bir şikayet biçiminde o Taraf Devletin dikkatini çeker. şikayetin alınmasından itibaren üç ay içinde, şikayeti alan Devlet şikayeti gönderen Devlete meseleyi açıklığa kavuşturan bir açıklama veya bir başka beyan gönderir; bu beyanda mümkün olduğu kadar ve konuyla ilgili olduğu ölçüde, mesele hakkında iç hukukta alınan, sürmekte olan veya kullanılabilir olan usullere ve hukuki yollara yer verilir;

b) İlk şikayetin alıcı Devlet tarafından alınmasından itibaren altı ay içinde mesele her iki Taraf Devleti de tatmin edici bir şekilde sonuçlanmaz ise, her iki Devlet de hem Komiteye ve hem de diğer Devlete verecekleri bir bildirim ile meseleyi Komiteye intikal ettirme hakkına sahiptir;

c) Komite kendisine intikal eden bir meseleyi ancak, uluslararası hukukun genellikle tanınmış prensiplerine uygun olarak bütün iç hukuk yollarının harekete geçirilmiş ve tüketilmiş olduğunu tespit ettikten sonra ele alabilir. İç hukuk yollarının tüketilmesi makul olamayacak derecede uzun sürecek ise veya bu Sözleşmenin ihlal edilmesinden ötürü mağdur olan kimseye etkili bir giderim sağlama ihtimali yoksa, bu kuralın uygulanmış olması aranmaz;

d) Komite bu maddeye göre şikayetleri incelerken kapalı toplantılar yapar;

e) Komite yukarıdaki c) bendinde yer alan hükümler çerçevesinde, meselenin bu Sözleşmede öngörülen yükümlülüklerle saygı esasına dayanan dostane bir biçimde çözümlenmesi için ilgili Taraf Devletlere yardım eder. Komite bu amacı gerçekleştirebilmek için eğer gerekiyorsa, Tarafları uzlaştırmak üzere bir ad hoc Komisyon kurar;

f) Komite bu fıkraya göre kendisine intikal eden bir mesele ile alakalı her türlü bilgiyi, b) bendinde sözü edilen ilgili Taraf Devletlerin kendisine vermelerini isteyebilir;

g) Bu fıkranın b) bendinde sözü edilen Taraf Devletler, bir mesele Komite tarafından incelendiği sırada temsil edilme ve sözlü ve/veya yazılı sunuşlarda bulunma hakkına sahiptirler;

h) Komite Yukarıdaki b) bendine göre bir bildirim aldığı tarihten itibaren on iki ay içinde aşağıdaki şekilde bir rapor hazırlar:

(i) Eğer e) bendinde sözü edilen çözüme ulaşılmış ise, Komite raporunda sadece olayların kısa bir özetini ve ulaşılan sonucu belirtmekle yetinir;

(ii) Eğer e) bendinde sözü edilen çözüme ulaşılamamış ise, Komite raporunda olayların kısa bir özetini belirtmekle yetinir; ayrıca ilgili Taraf Devletler tarafından yapılan yazılı sunuşlar ile sözlü sunuşların tutanakları rapora eklenir. Mesele ne olursa olsun rapor, ilgili Taraf Devlete iletilir.

2. Bu maddenin hükümleri, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerden beş tanesi birinci fıkraya göre beyanda bulunduktan sonra yürürlüğe girer. Bu beyanlar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi

edilir; Genel Sekreter bu beyanların bir kopyasını diğer Taraf Devletlere iletir. Yapılmış bir beyan her zaman, Genel Sekretere gönderilecek bir bildirimle geri alınabilir. Böyle bir geri alma, daha önce bu maddeye göre intikal ettirilmiş bir şikayetin konusu olan bir meselenin incelenmesine engel olmaz; ancak geri alma bildiriminin Genel Sekreter tarafından alınmasından sonra bir Taraf Devlet tarafından bu maddeye göre yapılacak yeni bir şikayet, ilgili Taraf Devlet tarafından yeni bir beyanda bulunulmadıkça, Komite tarafından ele alınmaz.

22. Madde

Bireysel şikayetler

1. Sözleşmeye Taraf bir Devlet bu maddeye göre her hangi bir zamanda Komitenin, bir Taraf Devletin egemenliği altındaki bireylerin bu Sözleşme hükümlerinin ihlal edilmesinden ötürü mağdur olduğunu iddia ederek yaptıkları şikayetleri veya onlar adına yapılan şikayetleri alma ve inceleme yetkisini tanıdığını beyan edebilir. Komite, böyle bir beyanda bulunmamış bir Taraf Devlet aleyhine yapılan şikayetleri ele alamaz.

2. Komite, bu maddeye göre yapılan ve fakat imzasız olan veya şikayette bulunma hakkını istismar ettiği düşünülen veya bu Sözleşme hükümleri ile bağdaşmayan bir şikayetin kabuledilemez olduğuna karar verir.

3. Komite, ikinci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu maddeye göre kendisine yapılan bir şikayeti, birinci fıkraya göre beyanda bulunmuş olan ve Sözleşme hükümlerini ihlal ettiği ileri sürülen Sözleşmeye Taraf Devletin dikkatine sunar. şikayeti alan Devlet altı ay içinde Komiteye, meseleyi açıklığa kavuşturan ve meseleyi çözmek için almış olabileceği tedbirleri belirten yazılı bir açıklama veya beyan sunar.

4. Komite bu maddeye göre kendisine ulaşan şikayetleri, bireyin sunduğu veya onun adına kendisine sunulan bütün bilgilere ve söz konusu Taraf Devletin verdiği bilgilere göre inceler.

5. Komite aşağıdaki hususları tespit etmedikçe, bu maddeye göre bir bireyden gelen şikayeti ele alamaz:

a) Aynı mesele bir başka uluslararası soruşturma veya çözüm usulüne göre incelenmediği ve incelenmekte olmadığı;

b) Bireyin bütün iç hukuk yollarını tüketmiş olduğu; eğer iç hukuk yollarına başvurulması makul olmayan ölçüde uzun sürecek ise veya Sözleşmenin ihlal edilmesinden mağdur olan kimseye etkili bir giderim sağlama ihtimali yoksa, bu kural uygulanmaz.

6. Komite bu maddeye göre yapılan şikayetleri incelerken kapalı toplantılar yapar.

7. Komite ulaştığı sonuçları söz konusu Taraf Devlete ve bireye gönderir.

8. Bu madde hükümleri, beş Taraf Devletin bu maddenin birinci fıkrasına göre beyanda bulunmasından sonra yürürlüğe girer. Bu beyanlar Taraf Devletler tarafından Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir. Genel Sekreter bu beyanların bir kopyasını diğer Taraf Devletlere iletir. Yapılmış olan bir beyan her zaman Genel Sekreterliğe gönderilecek bir bildirimle geri alınabilir. Bir beyanın bu şekilde geri alınması, bu maddeye göre intikal ettirilmiş bir şikayetin konusu olan bir

meselenin incelenmesini engellemez; geri alma beyanının Genel Sekreterliğe ulaşmasından sonra bu maddeye göre bir bireyin yaptığı ve onun adına yapılan bir beyan, Taraf Devlet yeni bir beyanda bulunmadıkça, Komite tarafından ele alınamaz.

23. Madde

Ayrıcalıklar ve muafiyetler

Komite üyeleri ile Yirmi birinci maddenin birinci fıkrasının e) bendine göre atanan üyeler, Birleşmiş Milletlerin Ayrıcalıkları ve Muafiyetleri hakkında Sözleşmenin ilgili maddelerinde Birleşmiş Milletler için görev yapan uzmanların yararlandıkları kolaylıklardan, ayrıcalıklardan ve muafiyetlerden yararlanma hakkına sahiptir.

24. Madde

Yıllık raporlar

Komite bu Sözleşmeye gereğince yaptığı faaliyetlere ilişkin hazırladığı raporunu Taraf Devletlere ve Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna gönderir.

III. BÖLÜM

SON HÜKÜMLER

25. Madde

İmza ve onay

1. Bu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.

26. Madde

Katılma

Bu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. Katılma, katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilmesinden sonra yürürlüğe girer.

27. Madde

Yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme, yirminci onay veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilmesinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

2. Bu Sözleşmeye yirmici onay veya katılma belgesinin tevdi edilmesinden sonra onaylayan veya katılan her Devlet bakımından Sözleşme, kendi onay veya katılma belgesini tevdi etmesinden itibaren otuz gün sonra yürürlüğe girer.

28. Madde

Komitenin yetkisine dair beyanda bulunma

1. Her Devlet Sözleşmeyi imzalama veya onaylama veya katılma sırasında Komitenin Yirminci maddede öngörülen yetkisini tanımadığını beyan edebilir.

2. Bu maddenin birinci fıkrasına göre çekince koyan bir Taraf Devlet her zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine yapacağı bir bildirimle bu çekincesini geri alabilir.

29. Madde

Sözleşmede değişiklik yapılması

1. Bu Sözleşmeye Taraf bir Devlet, Sözleşmede değişiklik önerisinde bulunabilir ve bu öneriyi Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine gönderir. Bundan sonra Genel Sekreter değişiklik önerisi ile birlikte bu önerinin ele alınması ve oylanması amacıyla Taraf Devletlerin katılacağı bir Konferansın yapılmasını destekleyip desteklemediklerini kendisine bildirmeleri talebini gönderir. Bu konudaki irtibatın yapıldığı tarihten itibaren dört ay içinde Taraf Devletlerden üçte birinin böyle bir konferansı desteklemeleri halinde, Genel Sekreter Birleşmiş Milletler gözetiminde bir konferans düzenler. Konferansta hazır bulunan ve oylamaya katılan Devletlerin çoğunluğu tarafından bir değişikliği kabul edilmesi halinde, Genel Sekreter bu değişikliği bütün Taraf Devletlerin onayına sunar.

2. Bu maddenin birinci fıkrasına göre kabul edilen bir değişiklik, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin üçte ikisi kendi anayasal uygun olarak bu değişikliği kabul ettiklerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirdikten sonra yürürlüğe girer.

3. Bir değişiklik yürürlüğe girdikten sonra, bu değişikliği kabul eden Taraf Devletler bakımından yürürlüğe girer; diğer Taraf Devletler bu Sözleşmenin hali hazırdaki hükümleri ve daha önce kendilerinin kabul ettikleri değişiklik hükümleri ile bağlı olmaya devam ederler.

30. Madde

Yorumlama kuralları

1. İki veya daha fazla Taraf Devlet arasında bu Sözleşmenin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak çıkan bir uyuşmazlık müzakere yoluyla çözümlenemediği takdirde, bu Devletlerden birinin talebi üzerine hakeme havale edilir. Hakem talebinde bulunmalarından itibaren altı ay içinde Tarafların hakemliğin kuruluşu üzerine anlaşamamaları halinde, bu Taraflardan biri uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Mahkemesinin Statüsüne uygun olarak, Mahkemenin önüne götürebilir.

2. Her bir Taraf Devlet, Sözleşmeyi imzalama, onaylama veya katılma anında, bu maddenin birinci fıkrası ile kendisini bağlı tutmadığını beyan edebilir. Diğer Devletler, bu tür bir çekince koymuş bulunan Devlet karşısında bu maddenin birinci fıkrası ile bağlı sayılmazlar.

3. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre bir çekince koymuş olan her hangi bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bir bildirimde bulunarak her zaman bu çekincesini geri alabilir.

31. Madde

Sözleşmeden çıkma

1. Bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine yapacağı yazılı bir bildirimle bu Sözleşmeden çıktığını bildirebilir. Çıkma bildirimi, bu bildirim Gen. Sekreter tarafından alınmasından itibaren bir yıl sonra yürürlüğe girer.

2. Bu tür bir çıkma Sözleşmeci Devleti bu Sözleşmeye göre üstlendiği yükümlülüklerinden, çıkma bildirimini yürürlüğe girmesinden önce bir yıllık bir dönem içinde meydana gelen eylem ve işlemler bakımından kurtarmaz; ayrıca bu çıkma bildirimi, çıkmanın yürürlüğe girme tarihinden önce Komite tarafından ele alınan bir meselenin incelenmesine devam edilmesini engellemez.

3. Bir Taraf Devletin çıkma bildirimini yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Komite bu Devletle ilgili yeni bir mesele hakkında inceleme yapmaya başlayamaz.

32. Madde

Genel Sekreter tarafından yapılan bildirimler

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletlere üye olan bütün Devletleri ve bu Sözleşmeyi imzalamış ve bunu uygun bulmuş bütün Devletleri aşağıdaki konularda bilgilendirir:

- a) Sözleşmenin yirmi beş ve yirmi altıncı maddelerine göre imzalar, onaylar ve katılmalar;
- b) Bu Sözleşmenin yirmi yedinci maddesine göre yürürlüğe girmesi ile yirmi dokuzuncu maddeye göre yapılan değişikliklerin yürürlüğe girmesi;
- c) Sözleşmenin 31. maddesine göre Sözleşmeden çıkma bildirimleri.

33. Madde

Orijinal metinler

1. Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinleri eşit ölçüde eşit ölçüde geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi edilir.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin onaylı bir örneğini bütün Devletlere gönderir.

